

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПОСТЕВКА Віталій Марінович

УДК: 336.71

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«Функціонування ринку банківських послуг в Україні»

072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістра

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Віталій ПОСТЕВКА

Науковий керівник
Шубенко Інна Андріївна
к. е. н., доцент

Житомир – 2025

Робота виконана на кафедрі фінансів і кредиту Поліського національного університету

Рецензент:

завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, д.е.н., проф. Малюга Наталія Михайлівна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____ Олександр ВІЛЕНЧУК

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:
допустити до захисту.

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № __ від «__» грудня 2025 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту _____ Лариса НЕДІЛЬСЬКА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти Віталій Марінович ПОСТЕВКА захистив кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____ Тетяна ТОВСТУХА

«__» грудня 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Постевка В. М. Функціонування ринку банківських послуг в Україні. – *Кваліфікаційна робота на правах рукопису.*

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Поліський національний університет, 2025.

У роботі розкрито теоретичні засади функціонування ринку банківських послуг та його роль у фінансовій системі України, особливо в умовах воєнного стану. Проаналізовано основні показники діяльності банківського сектору у 2021-2024 рр., динаміку активів, пасивів, депозитної та кредитної бази, а також зміни у структурі ринку.

На основі проведеного аналізу сформульовано напрями вдосконалення функціонування ринку банківських послуг, зокрема щодо посилення стійкості банків, розвитку цифрових сервісів, підтримки кредитування та розширення доступу клієнтів до фінансових послуг. Практичну цінність становлять рекомендації, які можуть бути використані банками та органами державного регулювання під час ухвалення рішень у воєнний і післявоєнний періоди.

Ключові слова: банківські послуги, банківський сектор, воєнний стан, депозитний ринок, кредитний ризик, фінансова стійкість, фінансові послуги, цифровізація.

SUMMARY

Postevka V. Functioning of the Banking Services Market in Ukraine. – *Qualification work manuscript.*

Qualification work for the degree of Master in Finance, Banking, Insurance and Stock Market. – Polissia National University, 2025.

The thesis examines the theoretical foundations of the banking services market and its role in the financial system of Ukraine, with particular attention to the conditions of martial law. It analyzes key indicators of the banking sector in 2021-2024, including the dynamics of assets, liabilities, deposit and loan bases, as well as structural changes in the market.

Based on the conducted analysis, the work proposes directions for improving the functioning of the banking services market, focusing on strengthening banks' resilience, developing digital services, supporting lending, and expanding access to financial services. The practical value lies in recommendations that can be used by banks and regulatory authorities when making decisions in wartime and post-war periods.

Keywords: banking services, banking sector, martial law, deposit market, credit risk, financial resilience, financial services, digitalization.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ	9
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ	15
Висновки до розділу 2	24
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	25
Висновки до розділу 3	31
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження функціонування банківських послуг є дуже доречним, тому що ринок банківських послуг посідає важливе місце у забезпеченні фінансової стійкості держави, підтриманні безперервності платіжних операцій, збереженні заощаджень населення та бізнесу, а також у мобілізації ресурсів для відновлення економіки. Через тривалу дію воєнного стану зростають кредитні, ліквідні, валютні та операційні ризики, змінюється поведінка вкладників і позичальників, посилюються вимоги регулятора до капіталу, ліквідності, корпоративного управління й якості ризик-менеджменту. Це зумовлює необхідність наукового аналізу сучасного стану ринку банківських послуг, його сегментів і ключових тенденцій розвитку, а також розробки практичних інструментів зміцнення стійкості банківської системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність теоретичного змісту категорії «банківська послуга», її відмінностей від банківської операції та фінансового продукту, а також сутнісних характеристик ринку банківських послуг знайшли відображення у працях О. Дзери та М. Біленко, А. Мороз, С. Міщенко, О. Васюренко, І. Ломачинська, Л. Примостка та інші. Поряд з цим значна частина наукових публікацій присвячена цифровим трансформаціям ринку банківських послуг, розвитку FinTech та e-banking (І. Раснова, М. Щеглюк, Г. Тур, С. Реверчук, О. Творидло, С. Шелудько, П. Браткевич, М. Дубина, О. Шеремет, Р. Мірошник, І. Кухта, а також зарубіжні дослідники В. King, С. Skinner та ін.). Це свідчить про важливість обраної теми та практичну необхідність отриманих результатів дослідження.

Мета цієї кваліфікаційної роботи – комплексне теоретико-методологічне вивчення особливостей функціонування ринку банківських послуг в Україні.

Завдання кваліфікаційної роботи:

– розкрити сутність ринку банківських послуг, його складові, основні функції та місце у фінансовій системі держави;

- узагальнити підходи до класифікації банківських послуг і механізмів їх регулювання;
- проаналізувати динаміку ключових макроіндикаторів банківського сектору України у 2021-2024 рр.;
- дослідити структурні особливості ринку банківських послуг, зокрема розподіл депозитів і кредитів між групами банків та сегментами клієнтів;
- розробити та обґрунтувати шляхи вдосконалення функціонування ринку банківських послуг в Україні з метою зміцнення фінансової стабільності та задоволення потреб економічного відновлення.

Об'єктом дослідження виступає процес функціонування ринку банківських послуг в Україні. **Предмет дослідження** – комплекс теоретико-методичних і практичних аспектів організації, регулювання та розвитку сфери банківських послуг, система показників для оцінки його стану та інструменти підвищення ефективності діяльності банків у контексті зростання фінансових ризиків.

Методи дослідження. У роботі застосовано абстрактно-логічний метод – для розкриття економічної сутності та структури банківських послуг, уточнення понятійного апарату й узагальнення теоретичних підходів до його функціонування; статистико-економічний та порівняльний – для аналізу динаміки й структури ключових показників діяльності банківського сектору України, обсягів та структури кредитів, депозитів і безготівкових операцій; графічний – для наочного відображення виявлених тенденцій та структурних зрушень у сфері банківських послуг. Розрахунково-конструктивний підхід застосовувався для проведення сценарних розрахунків та обґрунтування шляхів удосконалення діяльності системи банківських послуг України у воєнний період та на етапі післявоєнного відновлення.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягають в уточненні змісту й структурних характеристик сфери банківських послуг у контексті сучасних ризиків воєнного часу. Запропоновано комплекс прикладних

заходів для розвитку депозитно-кредитних і цифрових сервісів банків у поєднанні з посиленням захисту споживачів та фінансової інклюзії.

Список публікацій автора, що стосуються теми дослідження:

1. Напрями вдосконалення функціонування ринку банківських послуг в Україні. *Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі* : зб. праць учасників IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 6-7 листоп. 2025 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2025. С. 295-297.

2. Теоретичні засади функціонування ринку банківських послуг. Матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт 28 листопада 2024 р. Житомир: Поліський національний університет, 2024. С. 231-233.

Аналіз функціонування ринку банківських послуг. Матеріали ІХ наук.-практ. Студ. конф. 30 травня 2025 р. Житомир: Поліський національний університет «Фінансове забезпечення економіки» С. 48-50.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати відіграють важливу роль можливості застосування запропонованих підходів і рекомендацій банківськими установами для оптимізації продуктово-ринкової стратегії, управління ризиками та організації структури послуг у період воєнних дій та післявоєнного відновлення.

Будова та об'єм кваліфікаційної роботи. Робота складається з вступу, основної частини (3 розділи), висновків та списку використаних джерел. Кількість сторінок основного тексту – 30, кількість таблиць – 14.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Сталий розвиток економіки будь-якої держави передбачає ефективне функціонування розгалуженої мережі фінансових інститутів, серед яких ключову роль відіграє банківський сектор. Банківський ринок є підсистемою фінансового ринку, що охоплює сукупність грошово-кредитних відносин між банками, клієнтами та регуляторами, пов'язаних із залученням, розміщенням і перерозподілом фінансових ресурсів, а також забезпеченням стабільності платіжного обороту. Його структура формується через взаємодію депозитних і недепозитних посередників та інших фінансових установ, які здійснюють операції з капіталом і ліквідністю. У межах цих відносин функціонує ринок банківських послуг як ключовий елемент фінансової системи держави [33].

Банківські послуги у вузькому розумінні – це професійні операції з грошовими коштами та іншими фінансовими активами, які банки здійснюють на підставі ліцензії в інтересах клієнтів з метою задоволення їх платіжних, кредитних, інвестиційних та розрахункових потреб. Вони включають залучення депозитів, надання кредитів, розрахунково-касове обслуговування, операції з гарантіями й акредитивами, лізингові та факторингові операції, інвестиційні й трастові послуги, а також інформаційно-консультаційний супровід. Кожен вид банківських послуг відрізняється характером ризику, рівнем доходності та строковістю, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність банку [41].

Сучасне законодавство забезпечує нормативне регулювання функціонування ринку банківських послуг через систему правових актів, серед яких провідне значення має Закон України «Про банки і банківську діяльність». Він встановлює, що банк є юридичною особою, яка має виключне право надавати банківські послуги за умови наявності ліцензії. До цих послуг належать залучення коштів у депозити, відкриття та обслуговування рахунків клієнтів, а також розміщення залучених ресурсів від імені банку та на власний ризик. Ці операції становлять основу банківської діяльності, що поєднує у собі

економічну й юридичну природу, адже вона спрямована на створення зобов'язальних правовідносин між банком і клієнтом [21].

Законодавча сутність термінів «банківська послуга» і «банківська операція» залишається дискусійною. У практиці ці категорії часто вживаються як взаємозамінні, хоча їх зміст не є тотожним. Банківська операція виражає технічний аспект діяльності, тоді як банківська послуга є результатом правомірних дій банку, спрямованих на задоволення потреб споживача. Вона поєднує елементи договірних, фінансових і організаційних відносин, що забезпечують функціонування кредитно-грошового обігу [40].

Банківські послуги не мають фізичної форми, не набувають товарного втілення та нерозривно пов'язані з процесом надання і споживаються одночасно з їх здійсненням. На відміну від звичайних товарів, банківська послуга не існує поза межами діяльності банку як спеціалізованого суб'єкта господарювання. Така нематеріальність зумовлює особливості правового регулювання, що потребує деталізації механізмів охорони прав споживачів фінансових послуг та моніторингу виконання договірних зобов'язань.

Згідно з Законом України «Про платіжні послуги», банківські установи виступають основними надавачами платіжних сервісів, що охоплюють операції із зарахування, переказу та зняття коштів, обслуговування рахунків, емісію платіжних інструментів і здійснення еквайрингу. Поява нових учасників платіжного ринку, таких як установи електронних грошей або малі платіжні організації, не усуває домінування банків, які зберігають контроль над ключовими потоками фінансових активів. У результаті саме банківські послуги забезпечують інтеграцію традиційних фінансових інститутів із цифровими формами обігу капіталу [1].

Історичний розвиток банківських послуг відображає еволюцію економічних відносин у суспільстві. Первісно послуги зберігання й обміну грошей переросли у кредитні, розрахункові та інвестиційні операції, що зумовило формування банків як окремих інституцій. Згодом ці функції ускладнювалися, охоплюючи управління ризиками, формування капіталу,

випуск цінних паперів та підтримку міжнародних розрахунків. Таким чином, банківська послуга перетворилася на універсальний інструмент забезпечення руху фінансових ресурсів у глобальній економіці [22].

Банківські послуги становлять комплексну категорію, що поєднує економічну, правову та організаційну складові. Вони виступають результатом діяльності банку, спрямованої на супровід та оптимальне виконання банківських операцій, формуючи базу для кредитно-грошового регулювання. У цьому аспекті банківські послуги можна розглядати як результат трансформації фінансової діяльності у сферу клієнтських відносин, де домінує довіра, стабільність і взаємна відповідальність сторін.

Отже, банківські послуги – це системно організована діяльність банку, яка забезпечує реалізацію грошово-кредитної політики, створює умови для перерозподілу фінансових ресурсів і сприяє економічному зростанню держави. Вони формують основу взаємодії між фінансовими суб'єктами, визначають конкурентний стан ринку та відображають рівень технологічної зрілості банківського сектору.

Формування сфери банківських послуг здійснюється під впливом взаємодії макроекономічних, інституційних і технологічних чинників, які визначають обсяг, структуру та динаміку банківської діяльності. Цей процес охоплює створення умов для ефективного обігу фінансових ресурсів, забезпечення стабільності платіжної системи й розширення доступу до фінансових інструментів. Банківський ринок функціонує як відкрита система, у якій комерційні банки, регулятори, споживачі та інші фінансові установи формують конкурентне середовище, яке безпосередньо визначає рівень і різноманітність послуг [1].

Визначальним елементом механізму формування ринку є взаємозв'язок між попитом і пропозицією банківських послуг. Попит зумовлений потребою суб'єктів господарювання та населення у кредитах, депозитах, платіжних сервісах, консультаційному супроводі й інвестиційних продуктах. Пропозиція, своєю чергою, формується банками, які визначають умови надання послуг,

процентну політику, тарифи, технологічні інструменти обслуговування клієнтів і рівень сервісу. Баланс між цими двома складовими створює підґрунтя для стійкого розвитку банківського сектору та впливає на його рентабельність [22].

Дієвість механізму формування ринку банківських послуг відбувається завдяки комплексному регулюванню, конкуренції між банками, впровадженню фінансових інновацій та адаптації до змін макроекономічного середовища. НБУ виконує функції монетарного координатора, визначаючи нормативи ліквідності, резервування та платоспроможності, а також контролюючи прозорість фінансових операцій. Регуляторна політика формує правила допуску на ринок нових учасників, зокрема небанківських фінансових установ, що сприяє диверсифікації фінансових послуг і посиленню конкуренції.

Окреме значення у механізмі формування ринку має інституційна структура, яка визначає організаційну взаємодію банківських суб'єктів. Вона охоплює комерційні банки, центральний банк України, механізм гарантування депозитів фізичних осіб, кредитні організації та платіжні установи, а також міжнародні фінансові організації, що надають технічну допомогу та інвестиційну підтримку. Така структура створює багаторівневу систему регулювання, у якій поєднуються ринкові принципи саморегуляції з державним наглядом [22].

З технологічного боку механізми формування ринку визначаються рівнем цифровізації банківських процесів. Упровадження дистанційного банкінгу, електронних платіжних систем, мобільних застосунків і платформ для кредитування суттєво змінило характер взаємодії між банком і клієнтом. Технологічна трансформація не лише оптимізує операційні процеси, а й формує нові види банківських послуг зокрема, миттєві платежі, аналітичні сервіси з управління фінансами, інтегровані інвестиційні платформи. Це підвищує ефективність функціонування ринку та зміцнює конкурентні позиції банківських установ [5].

Фінансові механізми формування ринку охоплюють систему ресурсного забезпечення банківської діяльності, що складається з депозитної бази,

міжбанківських кредитів, емісії цінних паперів та залучення капіталу з міжнародних ринків. Рівень диверсифікації джерел фінансування безпосередньо впливає на здатність банків розширювати обсяги послуг і підтримувати фінансову стабільність у кризові періоди. Водночас, внутрішня політика управління ризиками кредитними, процентними, валютними та операційними, визначає межі розширення ринку та його стійкість до зовнішніх шоків [25].

Для систематизації основних елементів механізму формування ринку банківських послуг доцільно узагальнити їх у табл.1.1., де відображено взаємозв'язок між економічними, інституційними, фінансовими та технологічними компонентами процесу.

Таблиця 1.1.

Основні механізми формування ринку банківських послуг

Група механізмів	Зміст	Вплив на функціонування ринку
Економічні	Становлення попиту та пропозиції банківських послуг, формування процентної політики, механізми ціноутворення та вплив інфляційних процесів	Визначають обсяг ринку, рівень рентабельності банків, стабільність грошового обігу
Інституційні	Система регуляторів, комерційних банків, небанківських установ, гарантування вкладів, міжнародна фінансова інтеграція	Забезпечують легітимність, нагляд і захист прав учасників ринку
Фінансові	Ресурсне забезпечення банків, структура капіталу, управління ризиками, кредитна політика	Впливають на ліквідність, платоспроможність і рівень кредитування економіки
Технологічні	Цифрові платформи, електронні платежі, автоматизація процесів, аналітичні сервіси	Підвищують ефективність обслуговування клієнтів, знижують операційні витрати
Правові	Законодавча база, ліцензування, стандарти фінансової звітності, вимоги до прозорості	Забезпечують регламентацію діяльності банків і стабільність ринку

Джерело: складено за [7, 10, 15, 37, 38].

Наведені у табл. 1.1. дані демонструють взаємозалежність між ключовими складовими механізму формування ринку банківських послуг і відображають комплексний характер впливу економічних, інституційних, фінансових, технологічних і правових чинників на стабільність, ефективність і конкурентоспроможність банківського сектору. Така систематизація дає змогу

визначити структуру взаємодії елементів ринку та окреслити напрями його подальшого розвитку в умовах цифровізації фінансової сфери.

Висновки до розділу 1

1. Банківська послуга водночас виступає економічною категорією, яка відображає процес руху фінансових ресурсів, і правовим інструментом, що регулює взаємовідносини між банком і клієнтом. Подвійний характер цієї категорії підкреслює необхідність чіткого розмежування понять «банківська операція» та «банківська послуга», адже від цього залежить точність нормативного регулювання та уніфікація банківських продуктів. Розмежування цих понять дає можливість більш чітко визначати характер договірних відносин і підвищувати прозорість банківської діяльності.

2. Механізм формування ринку банківських послуг в Україні розвивається під впливом макроекономічних тенденцій, інституційних реформ і технологічних інновацій. Його стабільність підтримується взаємодією попиту та пропозиції, системою монетарного контролю й конкуренцією між банками. У сучасних умовах зростає актуальність узгодження державного нагляду з принципами ринкової саморегуляції, що викликає наукові дискусії щодо меж втручання регулятора. Надмірна зарегульованість уповільнює розвиток інновацій, тоді як недостатній контроль посилює ризики фінансової дестабілізації. Пошук балансу між цими чинниками визначає напрями подальшого вдосконалення банківського ринку.

3. Цифровізація у банківській діяльності змінює зміст і структуру банківських послуг, розширюючи їх за рахунок інтеграції фінтех-рішень та дистанційних сервісів. Відбувається перехід від класичних моделей обслуговування до цифрових екосистем, у межах яких взаємодіють банки, небанківські установи та технологічні компанії.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

2021-2024 роки характеризується скороченням кількості платоспроможних банків із 71 до 61 установи на тлі укрупнення ринку та посилення регуляторних вимог до стійкості. Зміна структури активів супроводжувалася зростанням частки державних облігацій і ліквідних активів, що забезпечило здатність сектору функціонувати за умов коливань валютного курсу та процентних ставок.

Фінансові показники банків свідчать про значну динаміку: чистий прибуток становив 77,5 млрд грн у 2021 році, знизився до 24,7 млрд грн у 2022 році, а згодом зріс до 83,2 млрд грн у 2023 році та 103,7 млрд грн у 2024 році. Частка процентних доходів у структурі доходів у 2024 р. перевищила 60 %, що відображає посилення ролі кредитних операцій. Характерною ознакою оздоровлення системи є зменшення частки непрацюючих кредитів із понад 37 % на початок 2023 р. до 30,3 % на початок 2025 р. на тлі активної реструктуризації, реалізації проблемних портфелів і зростання кредитування малого та середнього бізнесу. Узагальнені зміни кількості платоспроможних банків та чистого прибутку сектору подано в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Ключові індикатори банківського сектору України у 2021- 2024 рр.

Рік	Кількість платоспроможних банків, од.	Чистий прибуток сектору, млрд грн
2021	71	77,5
2022	67	24,7
2023	63	83,2
2024	62	103,7

Джерело: [9].

Наведені дані підтверджують поступову консолідацію банківської системи та зростання ефективності її функціонування. Незважаючи на скорочення кількості банків, прибутковість сектору демонструє стале

підвищення. Зростання фінансових результатів свідчить про структурне зміцнення галузі, підвищення операційної ефективності та оптимізацію бізнес-моделей. Цей процес супроводжується активним упровадженням цифрових рішень, що забезпечують стабільність клієнтських потоків і скорочення трансакційних витрат.

Дані табл. 2.2 дають змогу простежити послідовне збільшення сукупних активів, зміну валютної складової, корекцію обсягів кредитування та стабілізацію резервів у 2022-2024 роках.

Таблиця 2.2

**Тенденції зміни активної частини балансу приватних банків України
у 2022-2024 роках.**

Показник	Роки			Абсолютна зміна		Темп приросту	
	1.01.2022	1.01.2023	1.01.2024	2022-2023	2023-2024	2022-2023, %	2023-2024, %
Активи усього, млн грн	2053928	2353592	2942806	299664	588214	14,6	25,0
Активи в іноземній валюті, млн дол	583717	731394	830554	147677	99160	25,3	13,6
Надані кредити, млн грн	10653472	1036129	1024852	-29218	-11277	-2,7	-1,1
Кредити суб'єктам господарювання, млн грн	795513	801327	783864	5814	-17463	0,7	-2,2
Кредити фізичним особам, млн грн	242633	209944	222590	-32689	12646	-13,5	6,0
Резерви за активними операціями, млн грн	278774	368091	370600	89317	2509	32,0	0,7

Джерело: [24].

Показники табл. 2.2 свідчать, що упродовж трирічного періоду відбулося суттєве нарощування сукупних активів разом із помітним збільшенням валютної складової, яке формує більш масштабну ресурсну базу банківського сектору. Дані демонструють зниження обсягів кредитування у 2022-2023 роках та подальше коригування структури портфеля на користь кредитів фізичним особам у наступному періоді. Резерви зросли у 2023 році та зберегли стабільні параметри на початок 2024 року, що відображає адаптацію системи до змін ризикового середовища. Сукупна динаміка свідчить про перехід від фаз

скорочення окремих активних компонентів до розширення та структурного відновлення балансових позицій.

Порівняння річних значень демонструє зростання обсягів зобов'язань банків у валюті резидентів та нерезидентів, що супроводжується поступовим посиленням депозитної складової. Коливання статутного капіталу носить стабілізаційний характер і майже не впливає на загальну структуру пасивів. У цьому контексті таблиця 2.3 впорядковує ключові індикатори та дає змогу оцінити інтенсивність їхнього руху у трирічному часовому інтервалі.

Таблиця 2.3

**Тенденції зміни загальної кількості пасивів приватних банків
України у 2022-2024 роках.**

Показник	Роки			Абсолютна зміна		Темп приросту, %	
	1.01.2022	1.01.2023	1.01.2024	2022-2023	2023-2024	2022-2023	2023-2024
Пасиви усього, млн грн	2053928	2353592	2942806	299664	588214	14,6	25,0
Статутний капітал, млн грн	481535	407021	404751	-74514	-2270	-15,5	-0,6
Зобов'язання банків, млн грн	1798250	2135043	2646009	336793	510966	18,7	23,9
Зобов'язання банків в іноземній валюті, млн дол	613893	798701	867509	184808	68808	30,1	8,6
Кошти суб'єктів господарювання, млн грн	758434	889526	1260155	131092	370629	17,3	41,7
Кошти фізичних осіб, млн грн	727022	933553	1084281	206531	150728	28,4	16,1

Джерело: [24].

У 2022–2024 роках загальна сума пасивів українських приватних банків зросла з 2 053,9 до 2 942,8 млрд грн, що відповідає зростанню на 14,6 % у 2022–2023 роках та на 25,0 % у 2023–2024 роках (табл. 2.4). Збільшення відбулося переважно за рахунок зобов'язань банків, а також коштів підприємств і фізичних осіб, що супроводжувалося скороченням статутного капіталу.

Особливу динаміку можна відслідкувати у сфері платіжних операцій, що відображає глибоку цифрову трансформацію сфери банківських послуг. Протягом 2021-2024 років обсяг безготівкових транзакцій зріс як за кількістю,

так і за сумою. Якщо у 2021 році безготівкові операції становили 61 відсоток від загального обсягу за сумою, то у 2024 році вони зросли до 64,5 відсотка, а частка таких операцій за кількістю досягла 94,6 відсотка. Така тенденція свідчить про зростання довіри до електронних платежів і переорієнтацію споживачів на цифрові канали розрахунків. Для відображення зазначеної динаміки подано табл. 2.4, у якій систематизовано показники частки безготівкових операцій за сумою та кількістю.

Таблиця 2.4

**Динаміка частки безготівкових карткових операцій в Україні
2021-2024 роках**

Рік	Частка за сумою, %	Частка за кількістю, %
2021	61,0	90,1
2022	69,0	93,0
2023	65,0	93,5
2024	64,5	94,6

Джерело: [36].

Дані свідчать, що цифровізація банківських сервісів не лише підвищила зручність для клієнтів, а й стала інструментом стабілізації грошового обігу в кризових умовах. Розширення частки безготівкових платежів сприяло зменшенню витрат на обробку готівки, підвищенню прозорості фінансових операцій і формуванню нових моделей обслуговування населення. У результаті українська сфера банківських послуг у 2021-2024 роках пройшла шлях від відновлення після пандемічних і воєнних шоків до створення більш технологічно стійкої системи, у якій цифрові продукти стали базовим елементом конкурентної стратегії банків.

Інтенсивність застосування платіжних карток у безготівкових розрахунках обумовлюється співвідношенням і характером здійснених платіжних операцій. Для оцінки цього показника проаналізовано розподіл транзакцій за основними видами розрахунків. Дані таблиці 2.5 відображають узагальнену інформацію центрального банку України за 2024 рік про безготівкові операції з платіжними картками, проведені в Україні та за кордоном.

Розмежування безготівкових карткових транзакцій українських банків у 2024 році за місцем їх проведення — в Україні та поза її межами

Вид операції	Сума операцій, млрд грн	Частка за сумою, %	Кількість операцій, млн шт	Частка за кількістю, %	Середній чек, грн
Розрахунки з використанням платіжних терміналів (торговельна мережа)	1985,0	46,8	6007,2	73,4	330
Перекази з картки на картку	1318,4	31,1	673,2	8,2	1958
Оплата товарів/послуг у мережі Інтернет	622,0	14,7	1108,2	13,6	561
Переказ коштів з картки на банківський рахунок	151,2	3,5	51,5	0,6	2938
Інші операції (у т.ч. в пристроях самообслуговування, «квазікеш»)»	166,9	3,9	344,7	4,2	484
Разом безготівкові операції	4243,5	100,0	8184,8	100,0	—

Джерело: [31].

Найбільшу частку безготівкових транзакцій посідають розрахунки через платіжні термінали: 46,8 % від загальної суми коштів та 73,4 % від загальної чисельності операцій при середньому чеку 330 грн. Грошові перекази формують 31,1 % суми операцій і 8,2 % їхньої кількості, при середньому чеку 1958 грн. Платежі товарів і послуг онлайн становлять 14,7 % загальної суми та 13,6 % кількості транзакцій зі середнім чеком 561 грн. Переказ на IBAN складають 3,5 % від суми та 0,6 % від кількості операцій (середній чек 2938 грн), тоді як інші види операцій охоплюють 3,9 % суми та 4,2 % кількості транзакцій при середньому чеку 484 грн.

Узагальнені показники кредитного та депозитного портфелів банків України за 2022–2024 р.р. представлені в таблиці 2.6. Як бачимо з табл. 2.6, у 2022–2024 роках загальний обсяг наданих кредитів залишався відносно стабільним (близько 1,0–1,07 трлн грн) з незначною тенденцією до скорочення, що свідчить про обережну кредитну політику банків у період воєнних дій.

**Показники кредитного та депозитного функціонування банків
України за період 2022–2024 (на 01.01 відповідного року), млн грн.**

Показники	2022	2023	2024
Надані кредити – всього	1 065 347	1 036 129	1 024 852
у т.ч. кредити суб'єктам господарювання	795 513	801 327	783 864
у т.ч. кредити фізичним особам	242 633	209 944	222 590
Кошти суб'єктів господарювання в банках	758 434	889 526	1 260 155
Кошти фізичних осіб у банках	727 022	933 553	1 084 281

Джерело: [24].

Структура кредитного портфеля характеризується стійким переважанням позик суб'єктам господарювання над кредитами фізичним особам, хоча у 2024 р. обсяги роздрібного кредитування дещо відновилися порівняно з 2023 р. Кошти підприємств і суб'єктів у банківській сфері одночасно зросли, що свідчить про підвищення рівня довіри до банків та формування суттєвого потенціалу для подальшого розвитку кредитних операцій.

Обсяг валютних зобов'язань банків у доларовому еквіваленті також зріс, що вказує на збільшення частки пасивів у іноземній валюті в структурі ресурсної бази. Загалом це відображає посилення депозитної складової та перерозподіл джерел формування пасивів; подальший аналіз концентрації депозитів наведено в табл. 2.7, де показані грошові внески індивідів у визначних банках станом на вересень 2025 року. За наведеними даними, державні банки акумулюють понад 70 % депозитів населення, що засвідчує стійкі позиції публічного сектора. Приватні та іноземні банки поступово розширюють депозитну базу завдяки інноваційним продуктам і цифровим сервісам, тоді як частка валютних депозитів залишається відносно стабільною.

Аналогічна тенденція простежується в сегменті депозитів юридичних осіб: значна частина ресурсів зосереджена в державних банках, а іноземні установи зберігають помітну позицію в обслуговуванні корпоративних клієнтів.

Таблиця 2.7

**ТОП-5 банків із найбільшими депозитними вкладками фізичних осіб
станом на вересень 2025 року**

№	Банк	Усього депозитів фізичних осіб, тис. грн	З них в іноземній валюті, тис. грн
1	ПриватБанк	290 030 221	71 290 846
2	Ощадбанк	128 798 695	37 338 642
3	Райффайзен Банк	53 717 596	16 613 267
4	Сенс Банк	46 258 820	21 944 496
5	Універсал Банк	44 659 365	14 136 963

Джерело: [6].

Узагальнену структуру по депозитах юридичних осіб за ТОП -5 банками наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

**ТОП-5 банків із найбільшими депозитними вкладками юридичних осіб
станом на вересень 2025 року**

№	Банк	Депозити юридичних осіб, тис. грн
1	Укргазбанк	108 312 973
2	ПриватБанк	70 446 043
3	Укрексімбанк	60 992 565
4	Ощадбанк	58 566 989
5	Укрсиббанк	33 928 460

Джерело: [6].

Збільшення депозитів корпоративного сектора на 22,8 відсотка у 2025 році свідчить про поживлення бізнес-активності. Підприємства переорієнтовують свої кошти у гривневі депозити через стабілізацію валютного курсу та поступове зниження інфляційних очікувань. Частка корпоративних депозитів у державних банках залишається високою, що вказує на довіру бізнесу до державних фінансових інститутів як до надійних партнерів у кризових умовах.

Оцінка кредитного портфеля банків дозволяє простежити баланс між ризиком і прибутковістю. Державні та приватні банки демонструють відновлення обсягів кредитування як населення, що свідчить про відновлення

економічної активності. Дані наведено в таблиці 2.9 де відображено обсяги кредитів фізичних і юридичних осіб у найбільших банках.

Таблиця 2.9

**ТОП-5 банків за обсягом кредитів фізичних осіб в Україні
(вересень 2025 року)**

№	Банк (кредити фізособам)	Кредити фізособам, тис. грн	№	Банк (кредити юрособам)	Кредити юрособам, тис. грн
1	ПриватБанк	73 596 983	1	ПриватБанк	184 010 558
2	СЕНС-БАНК	34 031 442	2	Укрексімбанк	109 148 179
3	УНІВЕРСАЛ БАНК	25 322 664	3	Ощадбанк	95 478 213
4	ПУМБ	22 257 611	4	УКРГАЗБАНК	52 955 713
5	Ощадбанк	17 744 422	5	ПУМБ	38 093 892

Джерело: [6].

Оцінка надійності банківської сфери України у 2025 році дає змогу визначити тенденції стійкості фінансових інститутів у контексті воєнних ризиків, зміни структури власності та пристосування до макроекономічних випробувань. Банківська система України зберігає функціональну стійкість завдяки підвищенню капіталізації, зростанню частки державних банків і поступовому поверненню довіри вкладників. У вересневому рейтингу ТОП-15 надійних банків простежується перевага державного та іноземного капіталу, що зумовлює стабільність системи під час ринкових коливань. Узагальнені показники рейтингової оцінки подано у табл. 2.10 Структура рейтингу демонструє домінування банків із державною участю, які формують основу стійкості банківської сфери та акумулюють значну частку її активів. Водночас активна участь іноземного капіталу сприяє дотриманню високих стандартів корпоративного управління, ефективному менеджменту ризиків та впровадженню сучасних технологій, що позитивно відображається на якості банківських послуг і підвищує стійкість установ до фінансових потрясінь. У разі належності окремих банків до міжнародних груп, які мають або мали операційну присутність у країні-агресорі, їхня діяльність в Україні здійснюється з урахуванням чинних санкційних вимог та регуляторних обмежень, а ризикові транскордонні операції підлягають посиленому контролю та поступовому

скороченню. Загалом надійність банків залишається результатом ефективного пруденційного нагляду НБУ, достатності капіталу, належного рівня ліквідності та зваженої монетарної політики, спрямованої на підтримку фінансової стійкості системи.

Таблиця 2.10

Рейтинг надійних банків в Україні (ТОП-15)

станом на вересень 2025 року

№	Банк	Тип власності	Країна материнської структури
1	ПриватБанк	Державний	Україна
2	Ощадбанк	Державний	Україна
3	Укрексімбанк	Державний	Україна
4	Креді Агріколь Банк	Іноземний	Франція
5	Ukrsibbank	Іноземний	Франція
6	Кредобанк	Іноземний	Польща
7	Укргазбанк	Державний	Україна
8	СІПІбанк Україна	Іноземний	США
9	ПроКредит Банк	Іноземний	Німеччина
10	Райффайзен Банк	Іноземний	Австрія
11	Правекс Банк	Іноземний	Італія
12	ПУМБ	Приватний	Україна
13	ІНГ Банк Україна	Іноземний	Нідерланди
14	Універсал Банк	Приватний	Україна
15	ОТП Банк	Іноземний	Угорщина

Джерело: [6].

Отримані результати свідчать, що у 2025 році українська банківська система функціонує у стані контрольованої стабільності. Зростання капіталу, диверсифікація активів і підтримка державних банків залишаються ключовими факторами утримання фінансової рівноваги. Чотири наведені таблиці демонструють цілісну картину ринку банківських послуг, де поєднуються процеси відновлення, консервативного управління ризиками й технологічного оновлення сектору.

Для поглибленої оцінки стану ринку банківських послуг важливо співставити загальні тенденції розвитку сектору з динамікою кредитної та депозитної діяльності банків упродовж воєнного періоду. Саме обсяги наданих кредитів і залучених коштів клієнтів відображають реальний рівень ділової

активності, довіри населення й бізнесу до банківської системи та її спроможність забезпечувати перерозподіл фінансових ресурсів.

Висновки до розділу 2

1. Банківський сектор України у 2022-2024 роках зберіг функціональну стійкість попри воєнні ризики та макроекономічну невизначеність. На тлі скорочення кількості банків з 67 до 62 установ спостерігається істотне зростання обсягів активів і пасивів, а прибуток сектору збільшився з 24,7 до 103,7 млрд грн. Це свідчить про консолідацію ринку банківських послуг, зміцнення позицій найбільш життєздатних установ, підвищення операційної ефективності та адаптацію бізнес-моделей до умов воєнного часу.

2. Ресурсна база та кредитно депозитна діяльність банків України у 2022–2024 рр. характеризуються випереджальним зростанням коштів клієнтів порівняно з динамікою кредитування. Станом на 01.01.2022–01.01.2024 кошти підприємств у банках збільшилися з 758 434 до 1 260 155 млн грн, тобто на 501 721 млн грн, а особистий капітал з 727 022 до 1 084 281 млн грн, або на 357 259 млн грн. Водночас загальний обсяг наданих кредитів залишався відносно стабільним і демонстрував помірне зниження з 1 065 347 до 1 024 852 млн грн, що становить скорочення на 40 495 млн грн. Склад кредитного портфеля надалі характеризується переважанням бізнес-кредитів, обсяг яких змінився з 795 513 до 783 864 млн грн, тоді як роздрібне кредитування після зниження у 2023 році частково відновилося у 2024 році, досягнувши 222 590 млн грн порівняно з 209 944 млн грн у 2023 році. Зростання ролі депозитів, висока концентрація вкладів у державних банках та значна присутність іноземного капіталу відображають перерозподіл джерел формування пасивів і свідчать про бездоганну довіру клієнтів до банківської системи.

3. Ринок банківських послуг демонструє глибоку трансформацію у сфері платіжних сервісів і безготівкових розрахунків. Зростання частки безготівкових карткових операцій за сумою і, особливо, за кількістю, домінування розрахунків у торговельній мережі та активний розвиток переказів

«картка–картка» й онлайн-платежів свідчать про зміну платіжної поведінки клієнтів і закріплення цифрових каналів обслуговування.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Умови зтяжнього воєнного стану призвели до одночасного зростання кредитних, ліквідних, валютних та операційних ризиків, при цьому фундаментальна стабільність банківської системи залишилася непохитною. За оцінками аналітичних центрів та НБУ, у 2023-2024 рр. банки продовжували функціонувати зі зростанням обсягів гривневих депозитів і роздрібних кредитів за відносно контрольованих валютних коливань та одночасного посилення регуляторних вимог до капіталу й ліквідності. Таке поєднання факторів відображає здатність банків адаптувати бізнес-моделі до воєнних умов, підтримувати безперервність платіжних операцій та забезпечувати обслуговування клієнтів за рахунок цифрових каналів, резервування інфраструктури й перегляду ризик-політик. У результаті формується підґрунтя не лише для підтримання поточної платоспроможності й забезпечення розрахунків із вкладниками та кредиторами, а й для системного покращення банківської сфери як інфраструктурного елемента воєнної та післявоєнної економіки, здатного акумулювати й перерозподіляти ресурси на потреби відбудови [16].

Стратегічні орієнтири розвитку фінансового сектору, визначені в оновленій Стратегії (назва стратегії) його розвитку та ключових регуляторних документах НБУ, охоплюють забезпечення макроекономічної й фінансової стабільності, підтримку відновлення економіки, євроінтеграцію, розвиток сучасних фінансових послуг і посилення інституційної спроможності регуляторів. Вони задають системну рамку для формування конкретних заходів удосконалення ринку банківських послуг. У межах цих орієнтирів поєднуються завдання гармонізації національного регулювання з нормами ЄС, розширення конкуренції та фінансової інклюзії, поглиблення цифровізації й кіберстійкості, а також удосконалення механізмів управління ризиками та захисту прав

споживачів. На цій основі в табл. 3.1 систематизовано ключові напрями розвитку [20].

Таблиця 3.1

Упорядкування ключових напрямів покращення функціонування системи банківських послуг України під час військового стану та на етапі післявоєнного відновлення.

Напрямок удосконалення	Заходи	Очікувані результати
1. Посилення капіталізації та ліквідності банків	Удосконалення оцінки стійкості (AQR, стрес-тести), запровадження додаткових буферів капіталу, адаптація вимог до воєнних умов	Підвищення здатності сектору поглинати шоки, підтримання високих нормативів ліквідності
2. Управління кредитним ризиком і непрацюючими кредитами (NPL)	Стандартизація реструктуризації, розвиток ринку проблемних активів і платформ продажу NPL, удосконалення судової та виконавчої інфраструктури	Зниження частки NPL, прискорення очищення балансів, поліпшення якості кредитного портфеля
3. Стимулювання кредитування відновлення та МСП	Розвиток програм портфельних гарантій, компенсації відсотків, спільного фінансування з МФО, пріоритизація кредитів для МСП, агросектору та відбудови інфраструктури	Збільшення кредитування приватного сектору, орієнтація портфельів на відбудову та зростання
4. Розвиток цифрової інфраструктури та віддалених послуг	Розширення використання BankID, електронної ідентифікації, дистанційного відкриття рахунків, впровадження відкритого банкінгу та масштабування безготівкових сервісів	Підвищення частки безготівкових операцій, скорочення операційних витрат та покращення доступності банківських послуг
5. Підвищення кібербезпеки та операційної стійкості	Запровадження єдиних стандартів кіберзахисту, регулярні «кібернавчання», резервування критичної інфраструктури та дата-центрів	Зниження операційних ризиків, безперервність роботи платіжної інфраструктури під час атак та відключень
6. Захист споживачів і фінансова інклюзія	Удосконалення механізмів врегулювання спорів, прозорість умов кредитування, програми фінансової освіти для ВПО та вразливих груп, розширення доступу до базових послуг	Зростання довіри до банків, розширення охоплення формальними послугами, пом'якшення боргового навантаження домогосподарств
7. Євроінтеграція та сталий (green) фінанс	Адаптація регулювання до норм ЄС, розвиток «зелених» і соціальних кредитних ліній, інтеграція ESG-підходів у ризик-менеджмент	Розширення доступу до європейських ринків капіталу, підвищення інвестиційної привабливості, підтримка

		проєктів відбудови та декарбонізації
--	--	---

Джерело: розроблено автором на основі [2, 3, 11, 12, 13, 30, 42, 43,44].

Далі вдосконалення ринку банківських послуг потребує закріплення вже досягнутого рівня фінансової стійкості. За даними НБУ, середнє значення коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) у 2023 р. суттєво перевищувало мінімально допустимий рівень (понад 190 %), що дозволяє банкам витримувати короткострокові шоки навіть за умов обмеженої роботи відділень і логістичних порушень. Продовження політики регулярної оцінки стійкості (resilience assessment) у поєднанні з адаптованими до воєнних ризиків макропруденційними інструментами має стати базою для подальших змін на ринку послуг [28].

Окремим блоком виступає управління кредитним ризиком та непрацюючими кредитами. Хоча частка NPL у банківській системі знижувалася й упродовж 2024 р. скоротилася до близько 32 % завдяки реструктуризації та поліпшенню якості нового кредитування, рівень проблемних кредитів залишається на високому рівні, особливо в державних банках. Системне розширення ринку NPL, розвиток інститутів стягнення та правозастосування, а також використання сек'юритизації або спеціалізованих компаній з управління проблемними активами дасть змогу звільнити баланси для фінансування відбудови й водночас знизити ризики для вкладників [26].

Відновлення кредитування реального сектору є ключовою передумовою економічного зростання після війни, однак у перші роки повномасштабної агресії кредитна активність істотно стримувалася високою невизначеністю. Воєнні й післявоєнні програми кредитування, побудовані на портфельних гарантіях, компенсації частини відсоткової ставки та залученні ресурсів міжнародних фінансових організацій (EBRD, IFC, ЄС) для кредитування МСП та стратегічних галузей, уже формуються й розширюються. Для ринку банківських послуг це означає необхідність зміни продуктового ряду й процедур оцінки ризику у бік проєктного фінансування, кредитування

оборотного капіталу підприємств відбудови, а також інтеграції страхових та гарантійних інструментів від воєнних ризиків.

Цифровізація банківських послуг, яка ще до війни була одним із пріоритетів НБУ, в умовах постійних загроз для фізичної інфраструктури стала фактично умовою безперервності обслуговування клієнтів. Стратегічні документи передбачають розвиток цифрових сервісів, дистанційної ідентифікації, регуляторних і супервізійних технологій, а також впровадження відкритого банкінгу на базі єдиних стандартів. Розширення використання системи BankID НБУ, яка дозволяє більшості клієнтів відкривати рахунки та користуватися послугами понад сотні установ дистанційно, створює основу для подальшого зростання безготівкових операцій і зниження трансакційних витрат.

Умовою розвитку цифрових сервісів є посилення кібербезпеки та операційної стійкості. Стратегія розвитку фінансового сектору прямо визначає кіберзахист платіжної, депозитарної та біржової інфраструктури одним із пріоритетних напрямів, а практика НБУ під час війни показала ефективність швидкої координації дій регулятора й ринку у випадку технічних або кібератак. Для сфери банківських послуг це означає необхідність запровадження єдиних стандартів безпеки, регулярних “стрес-тестів” ІТ-систем, диверсифікації каналів зв’язку та резервування критичних сервісів, включно з використанням географічно віддалених дата-центрів.

Захист прав споживачів і фінансова інклюзія залишаються ключовими завданнями в умовах скорочення доходів домогосподарств, вимушеного переміщення населення та високої боргової вразливості. Законодавчі зміни, ухвалені у 2022 р., вже передбачали тимчасові пільги для позичальників за споживчими кредитами в період воєнного стану, включно зі спрощенням процедур реструктуризації та відстрочок платежів. Еволюція ринку банківських послуг передбачає закріплення стандартів прозорості продуктів на рівні інститутів, розширення програм фінансової освіти для внутрішньо переміщених осіб і вразливих груп, крім того формування системи віддалених сервісних каналів, які не потребують відвідування відділень.

Для практичної реалізації зазначених напрямів доцільно структурувати продуктову політику банків за сегментами клієнтів та інструментами підтримки. В табл. 3.2 узагальнено пріоритетні продукти й механізми стимулювання для роздрібного та корпоративного сегментів у контексті воєнних викликів та завдань післявоєнного відновлення.

Таблиця 3.2

Ключові інструменти стимулювання розвитку сфери банківських послуг під час дії воєнного стану та на етапі післявоєнного відновлення.

Сегмент / цільова група	Пріоритетний продукт / послуга	Ключові механізми підтримки та очікуваний ефект
Домогосподарства (включно з ВПО)	Базові платіжні й ощадні рахунки, мобільні гаманці	Дистанційна ідентифікація через BankID, фінансова освіта, стимули до безготівкових розрахунків; розширення доступу до формальних послуг
Домогосподарства, постраждалі від руйнувань	Цільові кредити на відновлення житла, іпотека з державною підтримкою	Компенсація відсотків, державні й міжнародні гарантії; нарощення кредитування відбудови житлового фонду
Малі та середні підприємства (МСП)	Кредити на оборотний капітал та інвестиції, факторинг, гарантії	Портфельні гарантії уряду й МФО, часткова компенсація відсотків; збільшення фінансування МСП та експортоорієнтованих проєктів
Аграрний сектор	Сезонні кредитні лінії, аграрні розписки, страхування посівів	Спільні програми з МФО, державні гарантії, субсидування страхових премій; підтримання виробництва й експорту агропродукції
Підприємства відбудови інфраструктури	Проєктне фінансування, синдикувані кредити	Участь МФО та донорів, довгострокові кредитні й гарантійні інструменти; модернізація та відбудова критичної інфраструктури
Підприємства “зеленої” трансформації	“Зелені” кредити та лізинг (ВДЕ, енергоефективність)	Цільові кредитні лінії EBRD, IFC, ЄС, податкові стимули; зростання частки “зелених” активів, зниження енергозалежності

Джерело: розроблено автором на основі [4, 18, 19, 20, 23, 27, 29,35, 36, 39].

У сукупності запропоновані напрями й інструменти формують цілісну рамку вдосконалення сфери банківських послуг України в умовах війни та післявоєнного відновлення. Їх реалізація передбачає одночасне посилення макро- та мікропруденційних механізмів, розбудову цифрової та кіберстійкої

інфраструктури, структурну трансформацію кредитного портфеля в бік підтримки МСП, відбудови інфраструктури й “зеленої” модернізації, а також розширення доступу населення й бізнесу до формальних фінансових послуг.

У зв’язку з невизначеністю воєнного періоду прогноз подано у формі авторської сценарної оцінки ключових індикаторів на 2026–2027 рр. із використанням трендової екстраполяції та експертних припущень на основі фактичних даних НБУ (див. табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Авторська сценарна оцінка головних ознак функціонування системи банківських послуг України на 2026–2027 роки.

Показники	Базове значення (факт)	2026 р. (оцінка автора, базовий сценарій)	2027 р. (оцінка автора, базовий сценарій)	Обґрунтування
Частка NPL у банківській системі, %	30,3% станом на 01.01.2025	24-26	20-22	Інерційне продовження тренду очищення портфеля та нарощення якісного кредитування; з урахуванням того, що НБУ фіксує стає зниження NPL.
Запас ліквідності банків (LCR), %	Норматив LCR = 100%	>180	>160	Очікуване збереження суттєвого запасу ліквідності на тлі воєнних ризиків і підвищених вимог до стійкості.
Розвиток оцінки стійкості банків	Відновлення щорічної практики, AQR + стрес-тести для найбільших банків	регулярне проведення	регулярне проведення	Повернення до «business-as-usual» щорічних оцінок як ключової умови підтримки довіри та капіталізації.
Частка безготівкових операцій за картками (за кількістю), %	93,5% у 2023 р.	94-95	95-96	Продовження тренду цифровізації, зростання ролі дистанційних каналів.
Використання BankID НБУ	16,1 млн успішних ідентифікацій у I кв. 2024 р.; 142	+10-15% до бази	+10-15% до бази	Підтримка віддалених сервісів і розширення екосистеми цифрових послуг.

	учасники системи;			
--	-------------------	--	--	--

Джерело: розроблено автором на основі даних НБУ [24]; прогнозні значення – оцінка автора.

Висновки до розділу 3

1. Ринок банківських послуг України у воєнних умовах поєднує підвищений рівень кредитних, ліквідних, валютних та операційних ризиків із збереженням базових параметрів фінансової стійкості. Запропоновані напрями удосконалення – посилення капіталізації та ліквідності, підвищення якості управління кредитним ризиком і непрацюючими активами, стимулювання кредитування відновлення й МСП, розвиток цифрової інфраструктури та кіберстійкості, удосконалення механізмів захисту споживачів і фінансової інклюзії, а також поглиблення євроінтеграції та сталого фінансування – формують взаємопов’язану систему заходів. Їх реалізація спрямована на зміцнення балансової бази банків, скорочення частки проблемних активів, розширення доступу домогосподарств і бізнесу до формальних фінансових послуг та підвищення стійкості платіжної інфраструктури до шоків воєнного характеру.

2. Запропоновані механізми стимулювання розвитку сфери банківських послуг за основними сегментами клієнтів (домогосподарства, постраждалі від руйнувань, малі та середні підприємства, аграрний сектор, підприємства відбудови інфраструктури та “зеленої” трансформації) дають змогу поєднати макропруденційні цілі із завданнями підтримки реального сектору економіки. Орієнтація на використання портфельних гарантій, цільових кредитних ліній міжнародних фінансових організацій, механізмів компенсації відсоткових ставок та впровадження цифрових сервісів забезпечує ресурсну основу для післявоєнної відбудови й структурної модернізації економіки. У сукупності це дозволяє розглядати запропоновані напрями як основу для переходу від режиму

адаптації до стійкого відновлення, з поступовим наближенням регуляторних практик та ринкових стандартів до вимог фінансового простору ЄС.

ВИСНОВКИ

1. Проведено узагальнення теоретичних засад функціонування системи банківських послуг України під час військових дій. Уточнено поняття «банківська послуга» та «банківська операція», продемонстровано їхню економічну сутність (рух і перерозподіл фінансових ресурсів) та правову природу (оформлення договірних зобов'язань між банком і клієнтом). Обґрунтовано, що нематеріальний характер банківських послуг, їхня невідокремленість від процесу надання та залежність від довіри клієнтів вимагають підвищених стандартів прозорості, захисту прав споживачів і точнішої регламентації умов надання фінансових продуктів.

2. Встановлено, що формування ринку банківських послуг відбувається під впливом взаємодії економічних, інституційних, фінансових, технологічних і правових механізмів. Систематизація цих механізмів показала, що поєднання ринкових чинників попиту і пропозиції з регуляторним впливом НБУ, функціонуванням системи гарантування вкладів, участю міжнародних фінансових організацій та прискореною цифровізацією створює відкриту, але чутливу до шоків модель ринку. Пошук балансу між конкуренцією та регулятивним наглядом, з одного боку, і стимулюванням інновацій – з іншого, визначає стратегічні орієнтири довгострокового розвитку банківського сектору.

3. Доведено, що у 2022-2024 роках банківський сектор України зберіг функціональну стійкість, попри воєнні ризики та скорочення кількості платоспроможних банків із 67 до 62 установ. Сукупні активи банків зросли з 2,05 до 2,94 трлн грн, при цьому чистий прибуток сектору збільшився з 24,7 до 103,7 млрд грн. Зростання активів і прибутковості на тлі зміцнення резервів за активними операціями та скорочення частки непрацюючих кредитів до близько 30,3 % на початок 2025 року свідчить про консолідацію ринку, підвищення ефективності бізнес-моделей і здатність банків адаптуватися до екстремальних макроекономічних умов.

4. Проаналізовано трансформацію ресурсної бази та кредитно-депозитної діяльності банків у воєнний період. Виявлено, що загальний обсяг наданих кредитів у 2022-2024 рр. залишався відносно сталим (близько 1,0-1,07 трлн грн), тоді як кошти суб'єктів господарювання зросли з 758,4 до 1 260,2 млрд грн, а кошти фізичних осіб – із 727,0 до 1 084,3 млрд грн. Це засвідчує випереджальне нарощування депозитної бази порівняно з кредитуванням, переважання позик бізнесу над роздрібними кредитами та наявність значного нереалізованого кредитного потенціалу. Додатково встановлено високий рівень концентрації депозитів населення й бізнесу в державних банках і стійкі позиції установ з іноземним капіталом, що підтверджується рейтингами надійності та структурою ТОП-банків за обсягами депозитів і кредитів.

5. Виявлено глибоку цифрову трансформацію платіжного сегменту ринку банківських послуг. Частка безготівкових карткових операцій за сумою зростає з 61,0 % у 2021 р. до 64,5 % у 2024 р., а за кількістю – з 90,1 до 94,6 %. У структурі безготівкових транзакцій домінують розрахунки в торговельній мережі (46,8 % суми та 73,4 % кількості операцій), значну частку також формують перекази «картка–картка» та онлайн-платежі. Це свідчить про стабільні зміни в платіжній поведінці клієнтів, закріплення цифрових каналів обслуговування, зниження витрат на обіг готівки та забезпечення більшої відкритості фінансових операцій, що позитивно впливає на конкурентоспроможність банків і створює нові можливості для розвитку фінтех-продуктів.

6. Обґрунтовано комплекс взаємопов'язаних напрямів удосконалення функціонування ринку банківських послуг у воєнний та післявоєнний періоди: посилення капіталізації й ліквідності, зниження частки NPL через розвиток ринку проблемних активів, стимулювання кредитування відновлення та МСП, розбудова цифрової інфраструктури й кіберстійкості, посилення захисту прав споживачів і фінансової інклюзії, а також інтеграція євроінтеграційних та ESG-підходів у регулювання. Авторська сценарна оцінка динаміки ключових

показників ринку банківських послуг на 2026–2027 рр. передбачає поступове зменшення частки проблемних кредитів, збереження підвищеного запасу ліквідності, подальше зростання частки безготівкових операцій і використання системи BankID. Практична цінність отриманих результатів полягає у формуванні продуктово-ринкових стратегій банків, удосконаленні регуляторної політики НБУ та розробленні програм відбудови економіки, орієнтованих на ефективне використання банківської інфраструктури як ключового каналу мобілізації та перерозподілу фінансових ресурсів.

6.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бортніков Г. П., Любіч О. О., Гладких Д. М. Державні банки в умовах воєнного стану: ключові проблеми та заходи реагування. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 67–91. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.04.067> (дата звернення: 09.09.2025)
2. Гетманенко О., Гелюта М. Сучасний стан показників української банківської системи. *Економіка та суспільство*. 2025. № 74. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-147> (дата звернення: 09.09.2025).
3. Гудзь Т. П. Цифрова трансформація банківської системи: світовий досвід та українські реалії. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8860> (дата звернення: 09.09.2025).
4. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного банку України). Національний банк України: офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms> (дата звернення: 29.11.2025).
5. Дзера О. В., Біленко М. С. Категорія «банківська послуга»: визначення і особливості. *New Ukrainian Law*. 2022. № 1. С. 29–34. URL: <https://doi.org/10.51989/nul.2022.1.4> (дата звернення: 10.10.2025).
6. Доповідь НБУ «Цифрова адженда для України». 2021. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Digital_Agenda_for_Ukraine_2021.pdf?v=45 (дата звернення: 10.09.2025).
7. Дубина М. В., Шеремет О. М. Розвиток e-banking: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. Вип. 18, ч. 2. С. 154–162. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/184232> (дата звернення: 10.09.2025).
8. Єсіна О. Г. Розвиток інноваційних технологій у банківській справі. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2022. № 1–2 (290–291). URL:

<http://nvisnik.oneu.edu.ua/collections/2022/290-291/pdf/10-17.pdf> (дата звернення: 11.09.2025).

9. Кириченко О. Банківська система України: інституційні зміни та інновації. 2021. URL: https://ief.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/A4_BankSystem_WWW.pdf (дата звернення: 13.09.2025).

10. Кількість банків в Україні (2008-2025). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 14.09.2025).

11. Кічурчак М. В. Ринок банківських депозитів домогосподарств в Україні: структурні та регіональні особливості. *Фінанси України*. 2020. № 8. С. 26–41. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2020.08.026> (дата звернення: 15.09.2025).

12. Кічурчак М. В. Чинники залучення заощаджень домогосподарств на ринок банківських депозитів України: регіональний вимір. *Економічний простір*. 2020. № 161. С. 20–25. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/161-3> (дата звернення: 15.09.2025).

13. Кльоба Л. Г. Іноваційна політика та безпека банку. *Ефективна економіка*. 2016. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5083> (дата звернення: 20.09.2025).

14. Коваль Я. С. Банківські інновації як необхідність ефективного функціонування державного механізму. *Мистецтво наукової думки*. 2019. Вип. 6. URL: <https://doi.org/10.36074/2617-7064.06.00.003> (дата звернення: 20.09.2025).

15. Кузнєцова М. А., Гуйгова Ю. І. Розвиток та впровадження інноваційних банківських послуг в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. Вип. 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8088> (дата звернення: 20.09.2025).

16. Марушко Н. С. Цифрові банківські послуги в умовах розвитку фінансових технологій. *Фінансовий простір*. 2018. № 3. С. 19-28. URL:

<https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/FP/article/view/1848> (дата звернення: 25.09.2025).

17. Мірошник Р. О., Кухта І. В. Діджиталізація банківської системи України в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. С. 1–5. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-39> (дата звернення: 25.09.2025).

18. Національний банк України. Національний банк підтримує діалог з бізнесом: відбулася чергова зустріч із керівниками підприємств України, які беруть участь в опитуваннях НБУ. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-pidtrimuye-dialog-z-biznesom-vidbulasya-cherгова-zustrich-iz-kerivnikami-pidpriyemstv-ukrayini-yaki-berut-uc-hast-v-opituvannyah-nbu> (дата звернення: 25.09.2025).

19. Показники діяльності банків (2008-2025). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/> (дата звернення: 01.11.2025).

20. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: постанова Правління Національного банку України від 11.06.2018 № 64. Національний банк України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18> (дата звернення: 02.11.2025).

21. Постевка В. Аналіз функціонування ринку банківських послуг. Матеріали ІХ наук.-практ. Студ. конф. 30 травня 2025 р. «Фінансове забезпечення економіки» Житомир: Поліський національний університет С. 48-50.

22. Постевка В. М. Напрями вдосконалення функціонування ринку банківських послуг в Україні. Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі: зб. праць учасників ІV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Житомир, 6-7 листоп. 2025 р. / Поліський національний університет. Житомир: Поліський національний університет, 2025. С. 295-297. URL: https://vps-45373.vps-default-host.net/uploads/files/inovaciyniy_vektor_r_1765440955.pdf (дата звернення: 02.11.2025).

23. Постевка В. Теоретичні засади функціонування ринку банківських послуг. Матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу

студентських наукових робіт 28 листопада 2024 р. Житомир: Поліський національний університет, 2024. С. 231-233. URL: [https://vps-45373.vps-default-host.net/uploads/files/zbirnik-teza\(231-232_176544095_6.pdf](https://vps-45373.vps-default-host.net/uploads/files/zbirnik-teza(231-232_176544095_6.pdf) (дата звернення: 10.09.2025).

24. Пучок М. С., Нетребчук Л. О. Технології інтернету у роботі фінансових установ. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді*: матеріали наук.-практ. конф. Харків: ДБТУ, 2022. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/12898> (дата звернення: 29.11.2025).

25. Раснова І. В., Щеглюк М. С., Тур Г. О. Fintech та цифрові трансформації на фінансовому ринку. *Ефективна економіка*. 2023. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.4.1510> (дата звернення: 10.10.2025).

26. Реверчук С. К., Творидло О. І. Особливості розвитку та державного регулювання ринку банківських послуг України в умовах цифровізації. *Економічний простір*. 2022. № 179. С. 12-18. URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/107511> (дата звернення: 10.10.2025).

27. Рейтинг надійних банків України 2025 (вересень). FORINSURER журнал про страхування, перестраховання та InsurTech. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення: 06.11.2025).

28. Рисін В. В., Борик І. Р. Переваги та ризики розвитку новітніх технологій у банківській діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Економічні науки. 2020. Вип. 38. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-38-12> (дата звернення: 29.11.2025).

29. Романовська Ю., Складанюк М. Діджиталізація банківського сектору в умовах пандемії. *Економіка та суспільство*. 2022. № 36. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-4> (дата звернення: 29.11.2025).

30. Стащук О. В., Мартинюк Р. Специфіка застосування когнітивних технологій та штучного інтелекту в сучасній банківській діяльності.

- Економічний форум*. 2021. Вип. 1(3). URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-3-19> (дата звернення: 29.11.2025).
31. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 29.11.2025).
32. Цифрова трансформація банківської системи України: можливості та ризики. *Вісник НБУ*. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/otsifrova-transformatsiya-bankivskoyi-sistemi-ukrayini-mojlivosti-ta-riziki> (дата звернення: 29.11.2025).
33. Частка непродуктивних кредитів у банках скоротилася за перше півріччя 2024 року до 34,6%. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-skorotilas-ya-za-pershe-pivrichchya-2024-roku-do-346> (дата звернення: 05.12.2025).
34. Шелудько С. А., Браткевич П. П. Вплив цифровізації на банківський бізнес в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 5 (16). С. 334–339. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/59.pdf (дата звернення: 10.10.2025).
35. Юхименко П., Леонов С. Цифрова трансформація банківської системи України. *Вісник НБУ*. 2018. № 247. С. 6–19. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/VV_2018-247-6.pdf?v=4 (дата звернення: 29.11.2025).
36. 94,6% операцій з картками у 2024 році були безготівковими - НБУ. Асоціація українських банків. URL: <https://aub.org.ua/104/bankivski-novyny/15090-94-6protsent-operatsii-z-kartkamy-u-2024-rotsi-buly-bezhotivkovymy-nbu> (дата звернення: 29.11.2025).
37. Dmitrieva T. The Digital Currency Challenge. 2020. URL: <https://www.wharton.upenn.edu/story/the-digital-currency-challenge/> (дата звернення: 29.11.2025).
38. Kichurchak M. Bank Deposit Activity in Ukraine: Directions and Factors of Development Activation. *Journal of Eastern European and Central Asian*

Research. 2019. № 6 (1). P. 145–160. URL: <https://doi.org/10.15549/jeeecar.v6i1.275> (дата звернення: 29.11.2025).

39. Kichurchak M. Structural Changes in the Market of Bank Deposits of Households in Ukraine. *Finanse i Prawo Finansowe*. 2021. Vol. 1, № 29. P. 61-78. URL: <https://doi.org/10.18778/2391-6478.1.29.04> (дата звернення: 29.11.2025).

40. King B. Bank 3.0: Why Banking Is No Longer Somewhere You Go But Something You Do. 2013. URL: <https://www.goodreads.com/book/show/17286044-bank-3-0> (дата звернення: 29.11.2025).

41. Kohonen T. Essentials of the self-organizing map. *Neural Networks*. 2013. Vol. 37. P. 52-65.

42. Omarini A. E. Digital Transformation in the Banking Industry: A Multi-Stakeholder Analysis of Service Provision. PhD Thesis. Dublin Institute of Technology, 2018. URL: <https://arrow.tudublin.ie/sciendoc/204/> (дата звернення: 29.11.2025).

43. Skinner C. Digital Bank: Strategies to Launch or Become a Digital Bank. 2014. URL: <https://www.goodreads.com/book/show/23340813-digital-bank> (дата звернення: 29.11.2025).

44. Zarutska O., Ponomarova O., Pavlov R., Pavlova T., Levkovich O. Changes in Ukrainian banks' business models in times of military crisis. *Financial and Credit. Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Vol. 6 (47). P. 8-18. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.47.2022.3923> (дата звернення: 29.11.2025).